

XXXIV JORNADA XARXA MUSEUS LOCALS

22 de novembre de 2022

Paranimf de l'Escola Industrial, Barcelona
Carrer del Comte d'Urgell, 187. 08036 Barcelona

Museus,
conflictes i crisis
humanitàries.
El patrimoni com
a eina de
construcció
massiva

Seminari híbrid

Organitza Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. Oficina de Patrimoni Cultural

PRESENTACIÓ

Els museus, com a institucions que serveixen a la societat, no poden restar neutrals davant els conflictes i les crisis humanitàries que sacsegen el món actual. La Jornada de la Xarxa de Museus Locals d'enguany vol abordar com podem actuar davant del conflicte i les seves conseqüències, tant pel que fa a la salvaguarda dels béns patrimonials com a les iniciatives d'acció social i humanitària, i a la tasca de reparació, memòria i educació per la pau.

La guerra d'Ucraïna, que ocupa la nostra actualitat mediàtica i política en els darrers mesos, s'ha sumat a la llarga llista de conflictes bèl·lics i altres crisis humanitàries que agiten el planeta i que tenen greus conseqüències per a la població afectada, provocant situacions de violència extrema i de vulneració dels drets humans, a més d'altres conseqüències a nivell econòmic, polític i també ambiental.

En aquest context, els museus, com a institucions que serveixen a la societat, no poden restar neutrals sinó que cal que tinguin un paper actiu i que mantinguin ferm el seu compromís amb la comunitat i amb la construcció d'una societat basada en la pau, fent del patrimoni una eina de construcció massiva.

A la Jornada de la Xarxa de Museus Locals d'enguany tractarem, des de diferents punts de vista, la manera com els museus poden intervenir durant i després dels conflictes i les crisis humanitàries. Abordarem la tasca de salvaguarda activa i de protecció dels béns patrimonials, al lloc i al moment del conflicte, però també posarem sobre la taula diferents iniciatives d'acció social i humanitària que busquen donar resposta a les situacions extremes que viuen les poblacions vulnerades, sense oblidar la tasca de reparació, de memòria i d'educació per la pau que porten a terme museus situats en llocs de conflicte.

Al final, i com a cloenda, us convidem a gaudir d'una proposta teatral, i a deixar-vos interpel·lar per uns ulls que han transitat per un munt de paisatges cercant una terra de llibertat i d'esperança, un espectacle que fa del teatre i la cultura un lloc de trobada i de convivència.

PROGRAMA

- 9.30 Rebuda dels assistents
- 10.00 Benvinguda
- 10.10 Ponència marc
Construir pau en un món en crisi | Jordi Armadans Gil, Politòleg, periodista, analista sobre conflictes i seguretat, activista per la pau i els drets humans.
- 10.50 Torn de preguntes
- 11.00 Ponència
The proactive protection of museum and heritage in the event of armed conflict / La protecció proactiva dels museus i del patrimoni en cas de conflicte armat | Peter Stone, Càtedra UNESCO de Protecció de Béns Culturals i Pau de la Universitat de Newcastle i President de Blue Shield International (Escut Blau Internacional).
- 11.40 Torn de preguntes
- 11.50 Pausa cafè
- 12.15 Taula d'experiències
- **Cultural heritage at gunpoint / Patrimoni cultural a punta de pistola | Anastasiia Cherednychenko**, Doctora en Història, vicepresidenta d'ICOM Ucraïna.
 - **The Sunflower - Solidarity Community Centre at the Museum of Modern Art in Warsaw / El Girasol – Centre Comunitari Solidari al Museu d'Art Modern de Varsòvia, Polònia** (intervenció en línia) | **Sebastian Cichocki**, conservador en cap i responsable de recerca del Museu d'Art Modern de Varsòvia (Polònia).
 - **Heritage for Peace, 10 anys a Catalunya treballant per a la protecció del Patrimoni cultural en conflictes armats | Isber Sabine**, Doctor en Gestió del Patrimoni Cultural i President de l'ONG *Heritage for Peace*
- 13.15 Torn de preguntes
- 13.30 Dinar
- 15.00 Taula d'experiències
- **El derecho a la memoria y el deber de recordar desde el Museo de la Memoria y los DDHH | Claudio Rammsy García**, cap de l'Àrea d'Educació del Museu de la Memòria i dels Drets Humans de Santiago de Xile.
 - **Transformar la sociedad mediante la innovación social en los museos. El proyecto EMC Inno Lab de Museo Canario. | Daniel Pérez Estévez**, director de la Sociedad Científica El Museo Canario, Las Palmas de Gran Canaria.
 - **Cartografies de memòria. Joves migrants generen continguts pel Museu | Imma Boj**, Directora del Museu d'història de la immigració de Catalunya (Sant Adrià de Besòs).

16.00 Torn de preguntes

16:15 Taula rodona amb els ponents

Modera: **Teresa Reyes i Bellmunt**, presidenta ICOM Espanya.

17.00 Espectacle teatral

P.A.U Paisatges als ulls (adaptació) | Companyia La Fam de la Fera, dramaturgia i direcció: Carolina Llacher.

17.30 Tancament

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Lloc Paranimf de l'Escola Industrial, carrer Comte d'Urgell, 187, Barcelona / seguiment en línia (Zoom).

Dinar S'ofrirà un dinar als assistents en el recinte.

Inscripcions [XXXIV Jornada de la Xarxa de Museus Locals](#)

Inscripció gratuïta.

Servei de traducció simultània.

Es lliurarà acreditació d'assistència a les persones que ho sol·licitin en la inscripció.

XARXES SOCIALS

Hashtag Jornada: #jornadaXML22

<https://museuslocals.diba.cat/>

[@XarxaMuseusLocals](#)

[@patcdiba](#)

Jordi Armadans Gil | *Polítolleg, periodista, analista sobre conflictes i seguretat, activista per la pau i els drets humans.*

Analista i formador en qüestions de conflictes, pau i seguretat, ha treballat de director a la Fundació per la Pau i ha estat vinculat a diverses ONG, campanyes i moviments socials a favor de la cultura de pau, els drets humans, la justícia global i la solidaritat. Com a representant de la societat civil, ha participat en diversos processos diplomàtics sobre desarmament i control d'armes a les Nacions Unides. Acaba de publicar el llibre *Pau. El valor de la vida als nostres dies* (ARA Llibres, Barcelona, 2022).

Construir pau en un món en crisi. La guerra a Ucraïna ha estat un xoc per a Europa. Però la realitat d'un món amb conflictes armats (amb totes les seves brutals i irreparables conseqüències), amb vulneracions de drets humans, injustícies i crisis humanitàries, no és pas nou i d'ara, sinó que ve de lluny. I hi estem molt més implicats del que no pas sembla. Podem prevenir els conflictes armats? És possible construir un món més just i en pau? Què hi podem fer, més enllà de la resignació, el fatalisme o el cinisme?

Peter Stone | *Càtedra UNESCO de Protecció de Béns Culturals i Pau de la Universitat de Newcastle i President de Blue Shield International.*

Arqueòleg i professor d'Història a English Heritage, el 1997 es va incorporar a la Universitat de Newcastle. Ha estat director general honorari del Congrés Arqueològic Mundial (1998-2008). El 2016 va assumir la Càtedra UNESCO de Protecció de Béns Culturals i Pau i el 2020 va ser escollit president de Blue Shield International. Ha treballat àmpliament per la protecció del patrimoni en conflictes armats, catàstrofes naturals i crisis humanitàries. És autor de nombroses publicacions, entre les quals la coedició amb Joanne Farchakh Bajjaly de *The Destruction of Cultural Heritage in Iraq* (2008) i de *Cultural Heritage, Ethics and the Military* (2011).

La protecció proactiva dels museus i del patrimoni en cas de conflicte armat. El patrimoni té una importància fonamental per al benestar de les persones i de les comunitats. De fet, unes comunitats sanes, pacífiques, estables i sostenibles són fonaments per la pau. La protecció de les persones i del seu patrimoni està indivisiblement entrelaçada i, perquè sigui eficaç, cal iniciar els preparatius en temps de pau i sota una responsabilitat multisectorial. Peter Stone també abordarà breument la història de la protecció del patrimoni durant els conflictes armats i presentarà la tasca dels [Blue Shield](#).

Daniel Pérez Estévez | *Director de la Sociedad Científica El Museo Canario.*

Doctor en Economia per la Universitat de Las Palmas de Gran Canaria, on és professor associat. S'ha format en l'àmbit de la política internacional i del comerç exterior i ha desenvolupat la seva carrera professional en la direcció d'entitats sense ànim de lucre i en la cooperació internacional per al desenvolupament. És autor de diverses publicacions sobre desenvolupament directiu. Actualment és director de la Societat Científica El Museo Canario, institució que conserva, investiga i difon el patrimoni històric i cultural de Canàries des de 1879.

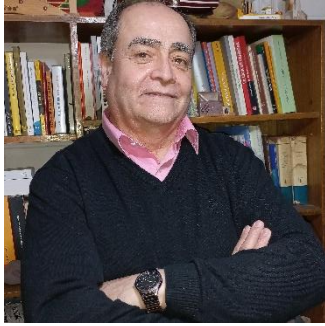
Transformar la sociedad mediante la innovación social en los museos. El proyecto EMC Inno Lab de Museo Canario. El Museo Canario desenvolupa un projecte d'innovació social per a contribuir a la integració social de les persones del seu entorn, oferint eines per empoderar infants i adolescents (NNAs) en situació de vulnerabilitat. Amb la col·laboració d'ONGs, s'aprofita l'aprenentatge de la història com un vehicle per a fomentar valors relacionals i desenvolupar competències socials, amb la incorporació de la innovació tecnològica. Entenent Canàries com un pont històric entre Amèrica, Àfrica i Europa, també es porten a terme projectes de cooperació internacional amb països com Senegal i Cuba.

Anastasiia Cherednychenko | *Doctora en Història, vicepresidenta d'ICOM Ucraïna.*

Museòloga i historiadora especialitzada en el patrimoni cultural ucraïnès durant la República Soviètica d'Ucraïna. És autora de diverses publicacions sobre història dels museus. Ha dirigit diferents projectes de digitalització de col·leccions i de documents d'arxiu; ha treballat en accions de formació per a professionals dels museus i en la implementació d'indicadors clau per als museus d'Ucraïna. Des de l'any 2020 és directora de projectes del Museu Nacional d'Art i Cultura de l'Arsenal de Mystetsky, a Kiev.

Patrimoni cultural a punta de pistola. El 24 de febrer de 2022 es va iniciar una nova etapa en l'agressió militar de Rússia contra Ucraïna. A dia d'avui, el Ministeri de Cultura i de Política de la Informació d'Ucraïna ha registrat la destrucció de més de 500 elements patrimonials, entre els quals hi ha 40 museus. A banda del patrimoni cultural, en aquest context de guerra, la identitat també s'ha convertit en un objectiu. Així doncs, es denuncia que, des del sector prorús, es porta a terme la destrucció dels valors culturals ucraïnesos i que es creen exposicions propagandístiques per a justificar l'agressió. El personal dels museus ucraïnesos es veu obligat a treballar en condicions extremes i a prendre mesures dràstiques per a la salvaguarda del patrimoni cultural.

Claudio Rammsy García | *Cap de l'Àrea d'Educació del Museu de la Memòria Y los Derechos Humanos de Santiago de Chile.*

Educador i màster en Gestió i polítiques públiques. Docent en l'àmbit de la gestió i de les polítiques públiques i en participació ciutadana. Ha desenvolupat diversos càrrecs directius a l'administració pública, entre els quals a la División de Organizaciones Sociales del Ministerio Secretaría General del Gobierno per a la implementació de l'Agenda Pro Participació Ciutadana de la Presidenta Michelle Bachelet. Des del 2015 és secretari executiu de la Comissió Presidencial de Participació Ciutadana i d'Enfortiment de la Societat Civil. Des de l'any 2019 és el cap de l'Àrea d'Educació del Museu de la Memòria i dels Drets Humans de Santiago de Xile.

El derecho a la memoria y el deber de recordar desde el Museo de la Memoria y los Derechos Humanos de Santiago de Chile.

El Museo de la Memoria y los Derechos Humanos de Santiago de Chile va néixer amb la voluntat de treballar per la reparació simbòlica del país davant les massives i sistemàtiques violacions dels drets humans arran del cop d'estat de 1973, i de donar compliment, en part, al deure de recordar que té l'estat. La missió del Museu és generar consciència a les noves generacions sobre uns fets que van causar més de 3.000 víctimes, entre executats i desapareguts, i tortura i presó política a unes 40.000 persones. Juntament amb la voluntat de promoure una cultura dels drets humans, del diàleg i de la tolerància, es vol que les persones i les institucions puguin exercir el dret a la memòria i contribuir a que mai més no es tornin a repetir episodis semblants.

Isber Sabrine | *Doctor en Gestió del Patrimoni Cultural i President ONG Heritage for Peace.*

Arqueòleg sirià, especialitzat en la gestió del patrimoni cultural. Membre de l'equip sirià espanyol del CSIC i investigador de la Institució Milà i Fontanals de Recerca en Humanitats del CSIC. És president i cofundador de l'ONG internacional *Heritage for Peace* que lidera iniciatives com *Abuab*, un projecte social amb el patrimoni com a eina de diàleg intercultural amb refugiats i immigrants de l'Orient Mitjà i del nord d'Àfrica, i la *Xarxa Àrab d'Organitzacions de la Societat Civil per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural* (ANSCH), amb treballs a Síria, l'Iraq, Líbia i el Iemen per a identificar, gestionar, planificar i conservar jaciments arqueològics, monuments històrics, museus i altres recursos del patrimoni cultural.

Heritage for Peace, 10 anys a Catalunya treballant per la protecció del Patrimoni cultural en conflictes armats.

La destrucció a gran escala d'edificis històrics, col·leccions de museus i jaciments arqueològics durant les darreres guerres a Síria, Iraq, Iemen o Líbia ha donat lloc al desenvolupament d'iniciatives i programes d'Organitzacions Internacionals (OI) i Organitzacions No Governamentals (ONG). L'any 2013 es va crear a Girona l'ONG *Heritage for Peace*: sense ànim de lucre, té la missió de donar suport a tots els països en els seus esforços per protegir i salvaguardar el patrimoni cultural durant els conflictes. Al costat de les víctimes humanes, l'aniquilació dels pobles també es produeix a través de la destrucció del llegat cultural. Coneixerem diverses iniciatives d'*Heritage for Peace* i de la *Xarxa Àrab de la Societat Civil per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural*) com *Palmyrene Voices*, així com la tasca que l'ONG desenvolupa actualment a Ucraïna.

Sebastian Cichocki | *Conservador en cap i responsable de recerca del Museu d'Art Modern de Varsòvia (Polònia).*

És el comissari d'EVA International 2023, la principal Biennial d'art contemporani d'Irlanda i ha estat responsable d'exposicions com *Who Will Write the History of Tears: Artists on Women's Rights* (2021), *Primary Forms* (2021-en curs), *The Penumbra Age: Art in the Times of Planetary Crisis* (2020) o *Never Again: Art against War and Fascism in the 20th and 21st centuries* (2019) . Ha estat comissari dels pavellons de Polònia a la Biennial de Venècia (2007 i 2011). És membre de The Sunflower, el centre comunitari solidari del Museu d'Art Modern de Varsòvia, una iniciativa d'ajuda, cultura i contrapropaganda per aquells que han viscut la invasió russa a Ucraïna. Ha participat en diverses conferències internacionals i és autor de nombroses publicacions.

El Girasol – Centre Comunitari Solidari al Museu d'Art Modern de Varsòvia, Polònia. El Girasol és un centre cultural impulsat pel Museu d'Art Modern de Varsòvia que ofereix ajuda humanitària als refugiats de la guerra d'Ucraïna i d'altres països. Durant els primers mesos de la guerra, la seu del museu es va transformar en un espai segur per als refugiats, oferint aliments, suport psicològic i tallers per a nens i adults. Aquesta iniciativa es presenta com una part del llegat històric dels “museus solidaris” o el concepte de “santuari” institucional.

Imma Boj | *Directora del Museu de la història de la immigració de Catalunya.*

Llicenciada en Geografia i Història especialitzada en Història per la UB. Màster en Immigració i Educació Intercultural i Màster en Gestió Cultural. Ha col·laborat com a professora convidada al Màster de Gestió del Patrimoni (UB), Màster d'Educació Plurilingüe (UB), Màster d'Immigració i Educació Intercultural i Postgrau de Disseny Expositiu (UAB/CCCB). Col·laboradora en diversos projectes educatius del Departament d'Ensenyament com AraArt i el projecte Recerca Creació i Servei. Ha dirigit i comissariat diverses produccions expositives. Des de l'any 2003 és la directora del Museu d'història de la immigració de Catalunya (MhiC).

Cartografies de memòria. Joves migrants generen continguts per al Museu. El Museu d'història de la immigració de Catalunya crea narratives a partir de la participació dels públics. Cada any s'hi porten a terme, amb el suport del Departament de Cultura, projectes amb joves migrants, que han arribat al territori sols i que viuen sota la tutela de la Generalitat de Catalunya. Aquests projectes tenen l'objectiu de donar veu i obrir la mirada a les realitats d'aquest col·lectiu. En aquest marc, des de l'any 2021 s'hi realitza el taller de ràdio *PodCast Cartografies de memòria*, on els joves aprenen a comunicar-se a través dels micròfons. El Museu vol apropar aquests col·lectius a la resta dels públics i incorporar les seves veus al patrimoni migratori.

Moderadora

Teresa Reyes Bellmunt | *Presidenta d'ICOM Espanya*

Llicenciada en Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia, Màster de Pirineus, museologia i gestió del patrimoni, així com de Gestió de Patrimoni Historicoarqueològic per la Universitat de Barcelona. Des de 2008 és la cap de Secció de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i des d'inicis de 2020 és la Presidenta d'ICOM Espanya, on havia estat vicepresidenta entre 2016 i 2019. Va ser directora del Museu de la Conca Dellà i arqueòloga independent, portant a terme diverses excavacions i prospeccions arqueològiques a les ciutats de Barcelona i Lleida, així com a la ciutat romana d'Aeso i el seu entorn, on continua vinculada al seu equip de recerca.

Espectacle teatral: "P.A.U. Paisatges als Ulls" (adaptació)

Intèrprets: Lamine Bathily i Ariadna de Vilar

Música en directe i espai sonor: Josep Maria Barrufet

Dramatúrgia i direcció: Carolina Llacher

Companyia: La Fam de la Fera

Adaptació de la peça teatral *P.A.U. Paisatges als ulls* on persones migrades expliquen la seva història: com van arribar fins aquí i per què?, què significa abandonar casa teva per buscar una vida millor?, és Europa realment la terra promesa? Emprant la música, la narració i les imatges, i posant el focus en la perillosa travessia en pastera, coneixerem un d'aquests relats: una història de vida necessària i colpidora sobre les persones que han creuat el mar buscant la llibertat, sobre qui eren abans de deixar el seu país d'origen, qui són ara i qui volen arribar a ser.